

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

21 päivänä lokakuuta 2015*

Ennakkoratkaisupyyntö — Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa — Tuomioistuimen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskeissa asioissa — Asetus (EY) N:o 2201/2003 — Soveltamisala — 1 artiklan 1 kohdan b alakohta — Vanhempainvastuun myöntäminen, käyttäminen, siirtäminen, rajoittaminen tai lopettaminen — 2 artikla — Vanhempainvastuun käsite — Vanhempien välinen riita-asia, joka koskee heidän lapsensa matkustamista ja passin myöntämistä lapselle — Oikeuspaikkasopimus — 12 artikla — Edellytykset — Niiden tuomioistuinten toimivallan hyväksyminen, joissa asia on pantu vireille — Vastaajan poissaolo — Tuomioistuinten, joissa asia on pantu vireille, viran puolesta vastaajalle nimeämä asiamies ei ole kiistänyt toimivaltaa

Asiassa C-215/15,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Varhoven kasatsionen sad (ylin muutoksenhakutuomioistuin, Bulgaria) on esittänyt 11.5.2015 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen samana päivänä, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Vasilka Ivanova Gogova

vastaa

Ilia Dimitrov Iliev,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: kolmannen jaoston puheenjohtaja L. Bay Larsen, joka hoitaa neljännen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit J. Malenovský, M. Safjan, A. Prechal ja K. Jürimäe (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: P. Mengozzi,

kirjaaja: hallintovirkamies I. Illéssy,

ottaen huomioon unionin tuomioistuimen presidentin 3.7.2015 tekemän päätöksen asian saattamisesta käsiteltäväksi Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 a artiklassa ja unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 105 artiklan 1 kohdassa tarkoitettussa nopeutetussa menettelyssä,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 9.9.2015 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Tšekin hallitus, asiamiehenään J. Vlácil,

* Oikeudenkäyntikieli: bulgaria.

— Espanjan hallitus, asiamiehenään M. A. Sampol Pucurull,
— Euroopan komissio, asiamiehinään S. Petrova ja M. Wilderspin,
kuultuaan julkisasiamiestä,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskeissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (EUVL L 338, s. 1) 1 artiklan 1 kohdan b alakohdan, 2 artiklan 7 alakohdan, 8 artiklan 1 kohdan ja 12 artiklan 1 kohdan b alakohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Vasilka Ivanova Gogova ja Ilia Dimitrov Iliev ja jossa on kyse heidän lapsensa passin uusimisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan 5 ja 12 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:
”(5) Kaikkien lasten tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi tämä asetus kattaa kaikki vanhempainvastuuta koskevat tuomiot, mukaan luettuina lastensuojelutoimenpiteet, riippumatta niiden yhteydestä avioliitto-oikeuden alaan kuuluviin menettelyihin.
— —
(12) Tässä asetuksessa vahvistetut toimivaltasäännökset vanhempainvastuuta koskeissa asioissa on muotoiltu lapsen edun perusteella ja ottaen erityisesti huomioon läheisyyden periaate. Niinpä toimivallan pitäisi ensisijaisesti olla tuomioistuimilla siinä jäsenvaltiossa, jossa lapsen asuinpaikka on, paitsi tietyissä olosuhteissa lapsen asuinpaikan muuttuessa tai lapsen huoltajien sovittua toisin.”
- 4 Asetuksen 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, säädetään seuraavaa:
”1. Tätä asetusta sovelletaan, riippumatta siitä millaisessa tuomioistuimessa asiaa käsitellään, siviilioikeudellisissa asioissa, jotka liittyvät:
— —
b) vanhempainvastuun myöntämiseen, käyttämiseen, siirtämiseen, rajoittamiseen tai lopettamiseen.
2. Edellä 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuihin asioihin kuuluvat erityisesti:
a) oikeus lapsen huoltoon ja tapaamisoikeus;
b) holhous, edunvalvonta tai vastaavat järjestelyt;

- c) sellaisen henkilön tai elimen nimeäminen ja tehtävät, joka on vastuussa lapsen henkilöstä tai omaisuudesta tai lapsen edustamisesta tai avustamisesta;
 - d) lapsen sijoittaminen sijaisperheeseen tai hoitolaitokseen;
 - e) lapsen omaisuuden hallinnoimiseen, säilyttämiseen ja luovuttamiseen liittyvät lapsen suojelutoimenpiteet.
3. Tätä asetusta ei sovelleta seuraaviin asioihin:
- a) vanhemmuuden vahvistaminen tai kiistäminen;
 - b) lapseksiottamista koskevat päätökset, lapseksiottamista edeltävät toimenpiteet tai lapseksiottamisen kumoaminen tai peruuttaminen;
 - c) lapsen sukunimi ja etunimet;
 - d) vajaanvaltaisuudesta vapauttaminen (emancipation);
 - e) elatusvelvoitteet;
 - f) tarkoitemääräykset (trust) ja perintö;
 - g) lasten tekemien rikosten johdosta toteutetut toimenpiteet. ”
- 5 Asetuksen 2 artiklan 7 alakohdassa määritellään vanhempainvastuun käsite siten, että sillä tarkoitetaan ”oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka liittyvät lapsen henkilöön tai omaisuuteen ja jotka jollakin luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä on tuomioistuimen tuomion tai lain taikka voimassa olevan sopimuksen perusteella. Ilmaisuu käsittää erityisesti oikeuden lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuden”.
- 6 Asetuksen 8 artiklassa, jonka otsikko on ”Yleinen toimivalta”, säädetään seuraavaa:
- ”1. Jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia vanhempainvastuuta koskevissa asioissa, jos lapsen asuinpaikka on asian vireillepanoajankohtana kyseisessä jäsenvaltiossa.
2. Edellä olevaa 1 kohtaa sovelletaan, jollei – – 12 artiklassa toisin säädetä.”
- 7 Asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklassa, jonka otsikko on ”Oikeuspaikkasopimus”, säädetään seuraavaa:
- ”1. Jäsenvaltion tuomioistuimet, jotka käyttävät 3 artiklan nojalla toimivaltaa avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevan hakemuksen osalta, ovat toimivaltaisia kyseiseen hakemukseen liittyvässä vanhempainvastuuta koskevassa asiassa kun:
- a) ainakin toisella puolisoista on vanhempainvastuu lapsesta;
- ja
- b) kyseisten tuomioistuinten toimivalta on puolisoitten ja vanhempainvastuunkantajien nimenomaisesti tai millä muulla tavalla tahansa yksiselitteisesti hyväksymä asian vireillepanoajankohtana ja toimivalta on lapsen edun mukainen.

--

3. Jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia vanhempainvastuusiassa myös muissa kuin 1 kohdassa tarkoitetuissa oikeudenkäynneissä, kun:

a) lapsella on kiinteät siteet jäsenvaltioon erityisesti sen vuoksi, että hänen vanhempainvastuunkantajansa asuinpaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa tai että lapsi on kyseisen jäsenvaltion kansalainen;

ja

b) niiden toimivalta on kaikkien menettelyn asianosaisten nimenomaisesti tai millä muulla tavalla tahansa yksiselitteisesti hyväksymä asian vireillepanoajankohtana ja toimivalta on lapsen edun mukainen.

--”

8 Kyseisen asetuksen 16 artiklassa, jonka otsikko on ”Asian paneminen vireille tuomioistuimessa”, säädetään seuraavaa:

”1. Asian katsotaan tulleen vireille tuomioistuimessa:

a) ajankohtana, jona haastehakemus tai vastaava asiakirja jätetään tuomioistuimeen edellyttäen, että hakija ei ole sen jälkeen jättänyt ryhtymättä häneltä edellytettyihin toimiin haasteen antamiseksi tiedoksi vastaajalle;

tai

b) jos asiakirja on annettava tiedoksi ennen sen jättämistä tuomioistuimeen, ajankohtana, jona tiedoksiannosta vastaava viranomainen ottaa sen vastaan, edellyttäen, että hakija ei ole sen jälkeen jättänyt ryhtymättä häneltä edellytettyihin toimiin asiakirjan jättämiseksi tuomioistuimeen.”

Bulgarian oikeus

Bulgarialaisista henkilöllisyysasiakirjoista annettu laki

9 Bulgarianlaisista henkilöllisyysasiakirjoista annetun lain (Zakon za balgarskite lichni dokumenti) 45 §:n 1 momentissa säädetään, että hakemuksen passin myöntämiseksi alaikäiselle tekevät tämän vanhemmat henkilökohtaisesti.

10 Kyseisen lain 78 §:n 1 momentin mukaan, kun se luetaan yhdessä saman lain 76 §:n 9 kohdan kanssa, sisäministeri tai tarvittaessa hänen valtuuttamansa henkilö voi kieltää lapsen poistumisen Bulgarian tasavallasta, ellei esitetä notaarin vahvistamaa vanhempien kirjallista suostumusta lapsen matkustamiseen.

Perhekoodeksi

11 Perhekoodeksin (Semeen kodeks) 127a §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Vanhemmat ratkaisevat yhteisymmärryksessä lapsen ulkomaille matkustamista ja tätä varten tarvittavien henkilöllisyysasiakirjojen myöntämistä koskevat kysymykset.

2. Jos vanhemmat eivät pääse edellisessä momentissa tarkoitettuun yhteisymmärrykseen, heidän välisensä kiistan ratkaisee se Rayonen sad (alueellinen tuomioistuin), jonka tuomiopiirissä lapsen nykyinen asuinpaikka sijaitsee.

3. Menettelyn tuomioistuimessa käynnistää jommankumman vanhemman nostama kanne. Toista vanhempaa kuullaan, ellei hän jätä saapumatta paikalle ilman pätevää syytä. Tuomioistuin voi hankkia todisteita myös viran puolesta.

– –”

Siviiliprosessilaki

12 Siviiliprosessilain (Grazhdanski protsesualen kodeks) 47 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Jos vastaajaa ei tavoiteta oikeudenkäyntiasiakirjoissa olevasta osoitteesta, eikä ole henkilöä, joka suostuu vastaanottamaan tiedoksiannon, tiedoksiantaja kiinnittää tiedonannon asianomaisen henkilön asunnon oveen tai postilaatikkoon tai, jos näille ei ole pääsyä, talon oveen tai näkyvälle paikalle sen läheisyyteen. Jos tiedoksiantajalla on pääsy postilaatikoille, hän jättää tiedonannon myös siihen.

2. Kyseisessä tiedonannossa todetaan, että oikeudenkäyntiasiakirjat on toimitettu tuomioistuimen kirjaamoon, kun tiedoksianto tapahtuu tuomioistuimen työntekijän tai haastemiehen toimesta, että ne on toimitettu kunnan toimipisteeseen, kun tiedoksianto tapahtuu kunnan työntekijän toimesta, ja että ne ovat noudettavissa kahden viikon kuluessa tiedonannon esillepanosta.

3. Jos vastaaja ei nouda oikeudenkäyntiasiakirjojen jäljennöksiä, tuomioistuin antaa kantajalle tehtäväksi toimittaa tiedon vastaajan rekisteröidystä osoitteesta, lukuun ottamatta 40 §:n 2 momentissa ja 41 §:n 1 momentissa säädettyjä tapauksia, joissa tiedoksianto liitetään oikeudenkäyntiasiakirjoihin. Jos ilmoitettu osoite ei vastaa asianosaisen vakituista tai ajantasaista osoitetta, tuomioistuin määrää tiedoksiannon tehtäväksi 1 ja 2 momentin mukaisesti ajantasaiseen tai vakituiseen osoitteeseen.

4. Jos tiedoksiantaja toteaa, ettei vastaaja asu ilmoitetussa osoitteessa, tuomioistuin antaa kantajalle tehtäväksi toimittaa tiedon vastaajan rekisteröidystä osoitteesta, 1 momentin mukaisesta tiedonannon kiinnittämisestä riippumatta.

5. Tiedonanto katsotaan annetuksi tiedoksi, kun määräaika sen noutamiselle tuomioistuimen kirjaamosta tai kunnan toimipisteestä päättyy.

6. Jos tuomioistuin toteaa tiedoksiannon tapahtuneen asianmukaisesti, se määrää, että tiedoksianto liitetään oikeudenkäyntiasiakirjoihin, ja nimeää erityisen asiamiehen, joka edustaa vastaajaa tämän poissa ollessa ja josta aiheutuvat kustannukset tulevat kantajan korvattaviksi.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

13 Ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että Gogovalla ja Ilievillä on lapsi, joka oli pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan 10-vuotias. Lapsi on Bulgarian kansalainen ja asuu äitinsä kanssa Milanossa (Italia). Vanhemmat, jotka ovat Bulgarian kansalaisia, asuvat erillään. Myös Iliev asuu Italiassa.

14 Gogova halusi uusia lapsensa passin, jonka voimassaolo oli lakannut 5.4.2012, muun muassa voidakseen matkustaa lapsen kanssa Bulgariaan.

15 Bulgarian oikeuden mukaan vanhemmat tekevät yhteisymmärryksessä päätöksen alaikäisen matkustamisesta ja passin hankkimisesta tämän nimellä. Vanhempien on lisäksi tehtävä lapsen passia koskeva hakemus toimivaltaisen viranomaisen luona yhdessä.

- 16 Koska Iliev ei tehnyt pääasian valittajan kanssa yhteistyötä heidän lapsensa nimellä olevan uuden passin hankkimiseksi, Gogova vaati Rayonen sad – Petrichissa (Petrichin alueellinen tuomioistuin, Bulgaria) tätä tuomioistuinta ratkaisemaan hänen ja Ilievin välisen riidan, joka koskee heidän lapsensa mahdollisuutta matkustaa ulkomaille ja uuden passin myöntämistä lapselle.
- 17 Kun kannekirjelmää ei saatu annetuksi tiedoksi Ilieville, koska häntä ei tavoitettu hänen ilmoittamastaan osoitteesta, kyseinen tuomioistuin nimesi häntä edustamaan oikeudenkäyntiasiamiehen siviiliprosessilain 47 §:n 6 momentin nojalla. Kyseinen asiamies ei kiistänyt Bulgarian tuomioistuinten toimivaltaa ja totesi, että riita-asia on ratkaistava lapsen edun mukaisesti.
- 18 Rayonen sad – Petrich (Petrichin alueellinen tuomioistuin) katsoi 10.11.2014 antamassaan määräyksessä, että Gogovan vaatimus kuului perhekoodeksin 127a §:n soveltamisalaan ja koski asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklassa tarkoitettua vanhempainvastuuta. Katsoen, että asianomaisen lapsen asuinpaikka on Italiassa, kyseinen tuomioistuin totesi, että se ei ole toimivaltainen tutkimaan tätä vaatimusta, ja päätti asian käsittelyn.
- 19 Gogova valitti tästä määräyksestä Okrazhen sad – Blagoevgradiin (Blagoevgradin alueellinen tuomioistuin, Bulgaria). Kyseinen tuomioistuin yhtäältä pysytti mainitun määräyksen ja toisaalta katsoi, ettei asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua ”oikeuspaikkasopimusta” Bulgarian tuomioistuinten osalta ollut. Kyseinen tuomioistuin totesi, että vaikka Iliev ei ollut esittänyt väitettä näiden tuomioistuinten toimivallan puuttumisesta, hän oli osallistunut oikeudenkäyntiin vain hänen poissa ollessaan viran puolesta nimetyn asiamiehen välityksellä.
- 20 Pääasian valittaja haki tämän jälkeen muutosta Varhoven kasatsionen sadissa (ylin muutoksenhakutuomioistuin). Kyseinen tuomioistuin katsoo, että valituksen ratkaisu riippuu ensiksikin siitä, kuuluuko perhekoodeksin 127a §:n 2 momentissa säädetty tuomioistuinmenettely, jossa tuomioistuinratkaisulla voidaan korvata toisen vanhemman puuttuva suostumus lapsen matkustamiseen ulkomaille ja passin myöntämiseen lapsen nimellä, asetuksen N:o 2201/2003 soveltamisalaan siten, että tuomioistuinten toimivaltaisuus on ratkaistava tämän asetuksen säännösten perusteella. Esiin tulee erityisesti kysymys siitä, koskeeko tämä menettely mainitun asetuksen 2 artiklan 7 alakohdassa tarkoitettua vanhempainvastuuta. Kyseisen tuomioistuimen mukaan on myös tarpeen ratkaista, sovelletaanko tätä asetusta kyseiseen menettelyyn, kun otetaan huomioon, että Bulgarian oikeuden mukaan kyseisessä menettelyssä annettu tuomioistuinratkaisu on esitettävä Bulgarian hallintoviranomaisille, jotta asianomaisen lapsen sallitaan matkustaa maasta tai hänelle myönnetään passi.
- 21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii toiseksi sitä, voidaanko tässä tapauksessa Bulgarian tuomioistuinten toimivalta perustaa asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 1 kohdan b alakohtaan sen vuoksi, että asiamies, jonka nämä tuomioistuimet valtuuttivat edustamaan Ilieviä, ei kiistänyt niiden toimivaltaa tutkia pääasiaa.
- 22 Tässä tilanteessa Varhoven kasatsionen sad (ylin muutoksenhakutuomioistuin) päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko siviilituomioistuimen lakisääteisessä mahdollisuudessa ratkaista riita-asia, jossa vanhemmat kiistelevät lapsensa matkustamisesta ulkomaille ja henkilöllisyysasiakirjojen myöntämisestä ja sovellettavassa aineellisessa oikeudessa säädetään näiden lapseen liittyvien vanhempainoikeuksien käyttämisestä yhdessä, kyseessä asetuksen N:o 2201/2003 1 artiklan 1 kohdan b alakohdassa, luettuna yhdessä 2 artiklan 7 alakohdan kanssa, tarkoitettuun ’vanhempainvastuun myöntämiseen, käyttämiseen, siirtämiseen, rajoittamiseen tai lopettamiseen’ liittyvä asia, johon voidaan soveltaa asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohtaa?

- 2) Ovatko perusteet kansainvälisen toimivallan syntymiselle vanhempainvastuuta koskeissa siviiliriita-asioissa olemassa, jos ratkaisulla korvataan oikeudellinen toimi, joka on merkityksellinen lasta koskevan hallintomenettelyn kannalta, ja sovellettavassa lainsäädännössä säädetään, että kyseinen menettely on toteutettava tietyssä Euroopan unionin jäsenvaltiossa?
- 3) Onko katsottava, että kyseessä on asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukainen oikeuspaikkasopimus, kun vastapuolen edustaja kassaatiomenettelyssä ei ole kiistänyt tuomioistuimen toimivaltaa, mutta edustajaa ei ole valtuutettu tehtävään vaan tuomioistuin on nimennyt hänet asiamieheksi tiedoksiantoon vastapuolelle liittyvien vaikeuksien vuoksi, kun hän ei osallistu riita-asian käsittelyyn henkilökohtaisesti tai valtuuttamansa asiamiehen välityksellä?”

Oikeudenkäynti unionin tuomioistuimessa

- 23 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen pyynnöstä jaosto, jolle asian käsittely on osoitettu, tarkasteli tarvetta käsitellä asia unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklassa tarkoitettussa kiireellisessä menettelyssä. Mainittu jaosto päätti julkisasiamiestä kuultuaan olla hyväksymättä pyyntöä.
- 24 Unionin tuomioistuimen presidentti päätti antamallaan määräyksellä Gogova (C-215/15, EU:C:2015:466) saattaa tämän asian käsiteltäväksi Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 a artiklassa ja työjärjestyksen 105 artiklan 1 kohdassa tarkoitettussa nopeutetussa menettelyssä.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen ja toinen kysymys

- 25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy toisella ja kolmannella kysymyksellään, joita on syytä tarkastella yhdessä, kuuluuko kanne, jolla toinen vanhemmista vaatii tuomioistuinta korvaamaan toisen vanhemman puuttuvan suostumuksen lapsen matkustamiseen sen jäsenvaltion ulkopuolelle, jossa lapsen asuinpaikka on, ja passin myöntämiseen tämän lapsen nimellä, asetuksen N:o 2201/2003 aineelliseen soveltamisalaan ja onko näin, vaikka jäsenvaltion, jonka kansalainen lapsi on, viranomaisten on otettava huomioon tästä kanteesta annettu ratkaisu passin myöntämistä koskevassa hallinnollisessa menettelyssä.
- 26 Asetuksen N:o 2201/2003 aineellisesta soveltamisalasta on todettava, että sen 1 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan asetusta sovelletaan, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa asiaa käsitellään, siviilioikeudellisissa asioissa, jotka liittyvät muun muassa vanhempainvastuun myöntämiseen, käyttämiseen, siirtämiseen, rajoittamiseen tai lopettamiseen. Tässä yhteydessä ”siviilioikeudellisen asian” käsitettä ei ole nähtävä suppeasti vaan unionin oikeuden itsenäisenä käsitteenä, joka kattaa erityisesti kaikki samassa asetuksessa tarkoitettua vanhempainvastuuta koskevat hakemukset, toimenpiteet tai tuomiot kyseisen asetuksen johdanto-osan viidennessä perustelukappaleessa mainitun tavoitteen mukaisesti (ks. vastaavasti tuomio C, C-435/06, EU:C:2007:714, 46–51 kohta).
- 27 Vanhempainvastuun käsite määritellään asetuksen N:o 2201/2003 2 artiklan 7 alakohdassa laajasti siten, että sillä tarkoitetaan oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka liittyvät lapsen henkilöön tai omaisuuteen ja jotka jollakin luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä on tuomioistuimen tuomion tai lain taikka voimassa olevan sopimuksen perusteella (tuomio C, C-435/06, EU:C:2007:714, 49 kohta ja tuomio C., C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, 59 kohta). Vaikka tämän asetuksen 1 artiklan 2 kohdassa luetellaan asetuksen kattamat ”vanhempainvastuun” alat, tämä luettelo ei ole tyhjentävä vaan pelkästään viitteellinen, kuten ilmauksen ”erityisesti” käyttö osoittaa (tuomio C, C-435/06, EU:C:2007:714, 30 kohta ja tuomio C., C-92/12, PPU, EU:C:2012:255, 63 kohta).

- 28 Sen määrittämiseksi, kuuluuko vaatimus asetuksen N:o 2201/2003 soveltamisalaan, on nojaututtava vaatimuksen kohteeseen (ks. analogisesti tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua käsitteen ”luonnollisten henkilöiden oikeudellinen asema, oikeuskelpoisuus tai oikeustoimikelpoisuus” osalta tuomio Schneider, C-386/12, EU:C:2013:633, 29 ja 30 kohta, sekä tässä säännöksessä tarkoitettua ”sosiaaliturvan” käsitteen osalta tuomio Baten, C-271/00, EU:C:2002:656, 46 ja 47 kohta).
- 29 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kanteen osalta ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että tuomioistuimen on tämän kanteen yhteydessä lausuttava siitä, onko passin hankkiminen asianomaiselle lapselle tarpeen ja onko kantajana olevalla vanhemmalla oikeus tehdä tätä passia koskeva hakemus ja matkustaa ulkomaille lapsen kanssa ilman toisen vanhemman suostumusta. Tällaisen kanteen kohteena on siis kyseiseen lapseen kohdistuvan, asetuksen N:o 2201/2003 1 artiklan 1 kohdan b alakohdassa, kun se luetaan yhdessä asetuksen 2 artiklan 7 alakohdan kanssa, tarkoitettua vanhempainvastuun käyttäminen.
- 30 On lisäksi todettava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kanne ei kuulu asetuksen 1 artiklan 3 kohdassa tyhjentävästi luetelluista poikkeuksista yhdenkään alaan.
- 31 Tästä seuraa, että tällainen kanne kuuluu asetuksen N:o 2201/2003 soveltamisalaan.
- 32 Tätä päätelmää ei horjuta pelkästään se, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen vaatimus koskee lasta koskevaa erityistä päätöstä eikä kaikkia vanhempainvastuun käyttämisen menettelytapoja. Kuten edellä 26 ja 27 kohdassa on todettu, samaa asetusta sovelletaan kaikkiin tällä alalla tehtäviin ratkaisuihin riippumatta siitä, koskevat ne tämän vastuun jotakin erityistä aspektia vai määritetäänkö niillä sen käyttöä yleisesti.
- 33 Muunlaiseen asetuksen N:o 2201/2003 tulkintaan ei voi myöskään johtaa se, että jäsenvaltion, jonka kansalainen lapsi on – tässä tapauksessa Bulgarian tasavalta –, viranomaisten on otettava huomioon tästä vaatimuksesta annettu ratkaisu lapsen nimellä olevan passin myöntämistä koskevassa hallinnollisessa menettelyssä.
- 34 Riittää kun todetaan, että missään tapauksessa pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen menettely ei merkitse passin välitöntä myöntämistä vaan se ainoastaan mahdollistaa sen, että yksi asianomaiseen lapseen nähden vanhempainvastuussa oleva henkilö voi tehdä passihakemuksen tämän lapsen nimellä ilman toisen tätä vastuuta käyttävän henkilön osallistumista, läsnäoloa tai suostumusta, ja näin on sanotun rajoittamatta muita Bulgarian lainsäädännössä tällaisen asiakirjan myöntämiselle asetettuja edellytyksiä.
- 35 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen on vastattava, että kanne, jolla toinen vanhemmista vaatii tuomioistuinta korvaamaan toisen vanhemman puuttuvan suostumuksen lapsen matkustamiseen sen jäsenvaltion ulkopuolelle, jossa lapsen asuinpaikka on, ja passin myöntämiseen tämän lapsen nimellä, kuuluu asetuksen N:o 2201/2003 aineelliseen soveltamisalaan, ja näin on, vaikka jäsenvaltion, jonka kansalainen lapsi on, viranomaisten on otettava huomioon tästä kanteesta annettu ratkaisu passin myöntämistä koskevassa hallinnollisessa menettelyssä.

Kolmas kysymys

- 36 Kolmas kysymys koskee asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 1 kohdan tulkintaa. Kyseisen säännöksen mukaan jäsenvaltion tuomioistuimet, jotka käyttävät toimivaltaa avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevan hakemuksen osalta, ovat toimivaltaisia kyseiseen hakemukseen liittyvässä vanhempainvastuuta koskevassa asiassa tietyn edellytyksin.

- 37 Ennakkoratkaisupyynnöstä ja unionin tuomioistuimelle esitetystä huomautuksista ei ilmene, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsiteltäväksi olisi tässä tapauksessa saatettu tällainen avioliitto-oikeudellisia asioita koskeva hakemus.
- 38 Asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 3 kohdassa vahvistetaan oikeuspaikkasopimusta koskeva sääntö, jonka nojalla muun jäsenvaltion kuin sen, jossa lapsen asuinpaikka on, tuomioistuimet voivat tutkia tähän lapseen kohdistuvaa vanhempainvastuuta koskevat vaatimukset myös, vaikka näissä tuomioistuimissa ei olisi vireillä muuta avioliitto-oikeuden alaan kuuluvaa menettelyä (ks. vastaavasti tuomio L, C-656/13, EU:C:2014:2364, 45 ja 52 kohta).
- 39 Kolmas kysymys on siis ymmärrettävä niin, että sillä pyritään selvittämään, onko asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 3 kohdan b alakohtaa tulkittava siten, että tuomioistuinten, joiden käsiteltäväksi on saatettu vaatimus vanhempainvastuuta koskevassa asiassa, toimivallan voidaan katsoa olevan ”kaikkien menettelyn asianosaisten nimenomaisesti tai millä muulla tavalla tahansa yksiselitteisesti hyväksymä” tässä säännöksessä tarkoitettu tavoin yksin sillä perusteella, että vastapuolta edustava oikeudenkäyntiasiamies, jonka nämä tuomioistuimet ovat viran puolesta nimenneet, koska kannekirjelmää ei ole voitu antaa vastapuolelle tiedoksi, ei ole vedonnut näiden tuomioistuinten toimivallan puuttumiseen.
- 40 Asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaan, kun se luetaan asetuksen 16 artiklan valossa, jäsenvaltion tuomioistuimet voivat perustaa toimivaltansa tähän ensimmäiseen säännökseen edellyttäen, että on todettu sellaisen nimenomaisen tai vähintään yksiselitteisen mainittua toimivaltaa koskevan, kaikkien menettelyn asianosaisten välillä viimeistään ajankohtana, jona haastehakemus tai vastaava asiakirja jätetään valittuun tuomioistuimeen, tehdyn sopimuksen olemassaolo (ks. vastaavasti tuomio L, C-656/13, EU:C:2014:2364, 56 kohta).
- 41 Lisäksi asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan 12 perustelukappaleesta käy ilmi, että asetuksen 12 artiklan 3 kohdassa säädetty toimivaltaperuste merkitsee poikkeusta läheisyyden periaatteesta, jonka mukaan lapseen kohdistuvaa vanhempainvastuuta koskevien kanteiden tutkimisen osalta toimivallan pitäisi ensisijaisesti olla tuomioistuimilla siinä jäsenvaltiossa, jossa lapsen asuinpaikka on; tämä ilmaistaan asetuksen 8 artiklan 1 kohdassa. Kuten julkisasiamies totesi kannanottonsa 64 kohdassa, poikkeuksen tarkoituksena on tunnustaa asianosaisille tietty autonomia vanhempainvastuuta koskevissa asioissa. On siis tulkittava suppeasti edellytystä, jonka mukaan kaikkien menettelyn asianosaisten on yksiselitteisesti hyväksyttävä tuomioistuinten, joissa asia on pantu vireille, toimivalta.
- 42 Yhtäältä tällainen hyväksyminen edellyttää vähintään sitä, että vastaaja on tietoinen näissä tuomioistuimissa meneillään olevasta menettelystä. Vaikka tämä tieto ei yksinään vastaa niiden tuomioistuinten toimivallan hyväksymistä, joissa asia on vireillä, poissa olevan vastaajan, jolle kannekirjelmää ei ole annettu tiedoksi ja joka ei ole tietoinen aloitetusta menettelystä, ei voida missään tapauksessa katsoa hyväksyneen tätä toimivaltaa (ks. analogisesti asetuksen N:o 44/2001 24 artiklan osalta tuomio A, C-112/13, EU:C:2014:2195, 54 kohta).
- 43 Toisaalta pääasian vastapuolen tahtoa ei voida johtaa kyseisten tuomioistuinten hänen poissa ollessaan nimeämän oikeudenkäyntiasiamiehen käyttäytymisestä. Koska asiamies ei ole yhteydessä vastapuoleen, hän ei voi saada viimeksi mainitulta tarvittavia tietoja, jotta hän voisi tietoon perustuen hyväksyä tai kiistää näiden tuomioistuinten toimivallan (ks. vastaavasti tuomio A, C-112/13, EU:C:2014:2195, 55 kohta).
- 44 Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa tuomioistuinten, joissa asia on pantu vireille, toimivallan ei voida katsoa olevan ”kaikkien menettelyn asianosaisten nimenomaisesti tai millä muulla tavalla tahansa yksiselitteisesti hyväksymä” asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu tavoin.

- 45 Toisin kuin Espanjan kuningaskunta väittää unionin tuomioistuimessa, tätä tulkintaa eivät voi asettaa kyseenalaiseksi oikeus saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa tai oikeusvarmuutta ja asetuksen N:o 2201/2003 tehokasta vaikutusta koskevat periaatteet. Espanjan hallituksen mukaan se, ettei pääasian valittaja voi saada vaatimustaan lopullisesti ratkaistuksi menettelyn tiedoksiantoon vastapuolelle liittyvien vaikeuksien vuoksi, merkitsee edellä mainitun oikeuden ja edellä mainittujen periaatteiden vastaista oikeussuojan epäämistä.
- 46 Edellä 44 kohdassa esitetty tulkinta ei riistä valittajalta pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa mahdollisuutta saada tuomioistuinratkaisua, tarvittaessa lähtökohtaisesti asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan nojalla toimivaltailta sen jäsenvaltion tuomioistuimilta, jossa asianomaisen lapsen asuinpaikka on. Tulkinta ei siis tarkoita oikeussuojan epäämistä.
- 47 Näin ollen kolmanteen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 3 kohdan b alakohtaa on tulkittava siten, että tuomioistuinten, joiden käsiteltäväksi on saatettu vaatimus vanhempainvastuuta koskevassa asiassa, toimivallan ei voida katsoa olevan ”kaikkien menettelyn asianosaisten nimenomaisesti tai millä muulla tavalla tahansa yksiselitteisesti hyväksymä” tässä säännöksessä tarkoitettu tavoin yksin sillä perusteella, että vastaajaa edustava oikeudenkäyntiasiamies, jonka nämä tuomioistuimet ovat viran puolesta nimenneet, koska kannekirjelmää ei ole voitu antaa vastaajalle tiedoksi, ei ole vedonnut näiden tuomioistuinten toimivallan puuttumiseen.

Oikeudenkäyntikulut

- 48 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Kanne, jolla toinen vanhemmista vaatii tuomioistuinta korvaamaan toisen vanhemman puuttuvan suostumuksen lapsen matkustamiseen sen jäsenvaltion ulkopuolelle, jossa lapsen asuinpaikka on, ja passin myöntämiseen tämän lapsen nimellä, kuuluu tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen N:o 2201/2003 aineelliseen soveltamisalaan, ja näin on, vaikka jäsenvaltion, jonka kansalainen lapsi on, viranomaisen on otettava huomioon tästä kanteesta annettu ratkaisu passin myöntämistä koskevassa hallinnollisessa menettelyssä.**
- 2) **Asetuksen N:o 2201/2003 12 artiklan 3 kohdan b alakohtaa on tulkittava siten, että tuomioistuinten, joiden käsiteltäväksi on saatettu vaatimus vanhempainvastuuta koskevassa asiassa, toimivallan ei voida katsoa olevan ”kaikkien menettelyn asianosaisten nimenomaisesti tai millä muulla tavalla tahansa yksiselitteisesti hyväksymä” tässä säännöksessä tarkoitettu tavoin yksin sillä perusteella, että vastaajaa edustava oikeudenkäyntiasiamies, jonka nämä tuomioistuimet ovat viran puolesta nimenneet, koska kannekirjelmää ei ole voitu antaa vastaajalle tiedoksi, ei ole vedonnut näiden tuomioistuinten toimivallan puuttumiseen.**

Allekirjoitukset